

Szergej Szergejevics Artobolevszkij (1953–2014)

Sergey Sergeyevich Artobolevsky (1953–2014)

HORVÁTH GYULA

HORVÁTH Gyula: tudományos tanácsadó, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete, Pécs; horvath@rkk.hu

Gyula HORVÁTH: scientific advisor, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, Pécs; horvath@rkk.hu

Néhány év alatt az orosz regionális tudomány nemzetközi szakmai körökben jól ismert két képviselője távozott közülünk. 2010-ben 75 éves korában hunyt el Alekszandr Granberg akadémikus. Granberg professzor pályáját az Oroszországi Tudományos Akadémia (OTA) novoszibirszki Közgazdasági és Ipari Termelés-szervezési Intézetében kezdte. A regionális programozás és modellezés, tervezés elismert kutatójaként lett az intézet igazgatója a reformközgazdász Abel Aganbegjánt követve. Majd Moszkvába távozott, az akadémia Termelőerők Kutatási Tanácsának (SZOPSZ) elnöke lett. Hosszú ideig vezette az OTA Regionális Tudományi Bizottságát, tagja volt az akadémia elnökségének. Pályafutásának utolsó szakaszában a moszkvai Közgazdaságtudományi Egyetem regionális tudományi tanszékét is vezette, és sorra jelentek meg könyvei az orosz regionális fejlődés és politika, a regionális elemzési módszertan különféle témaköreiben (Granberg 2000, 2001, 2004; Granberg, Suslov, Suspicyun 2007; Westlund, Granberg, Snickars 2000). Granberg szellemi műhelyének volt aktív tagja a 2014. március 18-án 61 éves korában elhunyt Szergej Artobolevszkij.

A kiváló tudós történelmi orosz értelmiségi család leszármazottja volt. A papcsaládból való nagyapa, Ioann Artobolevszkij a moszkvai Mezőgazdasági Akadémia hittudományi tanszékének vezető professzora, kiemelkedő hittudós volt. A szovjetrendszer börtönbe vetette, 1938-ban kivégezték, 2000-ben vértanúná avatták. A család második generációját, Szergej édesapját és nagybátyját a véletlenek mentették meg a rendszer repressziójától. Az édesapa, szintén Szergej Artobolevszkij, a moszkvai Energetikai Egyetem nagy tudású professzora, az automatizálás nemzetközi szaktekintélye lett. Testvére, Ivan Artobolevszkij akadémikus, a Lomonoszov Egyetem mechanikai-matematikai karának alapítója, később a szovjet tudományos ismeretterjesztő társulat (a Znanyije) elnöke lett.

A széles látókörű, nagy kulturális hagyományokkal rendelkező tudós családban nevelkedő Szergej Artobolevszkij az angol nyelvű középiskola befejezé-

sét követően a moszkvai Lomonosov Egyetem földrajz szakát végezte el. Egyetemistaként már kutatásokat végzett a földrajzi kar tőkés országok gazdaság-földrajza tanszékén. 1974-ben került az OTA Földrajzi Intézetébe, ahol első kutatási korszakában a brit feldolgozóipar regionális kérdéseivel foglalkozott. E témakörben készítette el és védte meg 1982-ben kandidátusi értekezését.

Kiváló angol nyelvtudásának is köszönhetően korán bekapcsolódott a regionális tudomány nemzetközi vérkeringésébe. Az 1976. évi moszkvai nemzetközi földrajzi kongresszus szervezőbizottságának volt a tagja, majd az 1980-as évek közepétől külföldi tanulmányutakon, Nagy-Britanniában, Hollandiában és több kelet-közép-európai országban gyűjtött anyagokat doktori értekezéséhez. Pályafutása második szakaszának végén, 1992-ben sikeresen védte meg *A nyugat-európai országok regionális politikája* című doktori értekezését. A disszertáció alapján készült könyvet 1997-ben jelentette meg a londoni Jessica Kingsley Kiadó (Artobolevsky 1997). E munka nemzetközi hírnevet hozott szerzőjének. Tudományos pályája utolsó tizenöt évében – a harmadik szakaszban – számtalan nemzetközi konferencián és kutatási programban szerepelt. Külföldi folyóiratok kérték fel szerkesztőbizottsági és tanácsadó testületi tagságra. Hosszú időn át volt tagja a European Spatial Research and Policy szerkesztőbizottságának. Külföldi szervezetek vonták be szakértőként oroszországi programjaikba. Állandó résztvevője volt a Moszkvában rendezett nemzetközi tudományos fórumoknak, konferenciáknak és vitaüléseknek. Dolgozott az Európai Bizottság Tacis programjában, a Világbank orosz projektjeiben. Főtítkára volt a moszkvai székhelyű Nemzetközi Regionális Fejlesztési és Együttműködési Akadémiának. Nemzetközi alapítványok (Carnegie, Information Science for Democracy) kura-tóriumaiiban regionális kutatások ösztönzője volt. Több alkalommal kutatott és oktatott az oxfordi, a glasgow-i és az amszterdami egyetemen, számos előadást tartott német, belga, magyar és lengyel egyetemeken.

Kutatási profilja széles skálán mozogott. 1992-ben publikálta oroszul a brit regionális fejlődéssel foglalkozó munkáját (Artobolevsky 1992). Az európai regionális fejlődés és politikák vizsgálatából leszűrt tanulságokra építve dolgozta ki a modern orosz regionális politika tudományos alapjait. Számos munkát publikált Oroszország regionális fejlődéséről, a területpolitika értelmezéséről, eszközeiről és intézményeiről (Artobolevsky, Treivish 2001). Gyakran foglalt állást a tömegkommunikációs eszközökben az orosz átmenet, a válságidőszak és a jövőbeli megújulás településhálózati, demográfiai, területi gazdasági és regionális hatalmi kérdéseiben. Népszerű és elismert szereplője volt televíziós vitaműsoroknak.

Kitűnő tudományos szervezési képességei voltak. Ezek már fiatal kutatói korszakában megmutakoztak. 1996-ban lett a Földrajzi Intézet társadalom-földrajzi osztályának vezetője. Irányításával az ország meghatározó regionális kutatási műhelyének nemzetközi kapcsolatai szélesedtek, a nemzetközi publikációk száma gyarapodott, a tudományos eredmények elismerést váltottak ki oroszországi politikai és gazdasági döntéshozói körökben. Artobolevskij a Granberg akadémikus által irányított akadémiai regionális kutatási program egyik vezető

egyénisége lett. Közös álmuk volt az orosz regionális tudomány nemzetközi versenyképességének a fokozása, e tudományágzat meghonosítása az orosz tudományos nomenklatúrában és a felsőoktatásban. 15-20 egységből álló regionális tudományi kutatási hálózat kialakítását tűzték ki célul. A hálózat működési rendszerének és tudományos programjának megfogalmazásában nagy figyelmet fordítottak az MTA Regionális Kutatások Központjának tapasztalataira. Artobolevszkij szívügyének tartotta az orosz kutatók eredményeinek külföldi terjesztését. E cél érdekében dolgozta ki a *Regional Research of Russia* című folyóirat koncepcióját. Az orgánum vezető orosz nyelvű folyóiratokban publikált tanulmányokat ad közre angol nyelven a Springer Kiadó gondozásában. A 2011 óta évente négy számot megjelentető folyóirat főszerkesztője Szergej Artobolevszkij volt. Emellett tucatszám orosz folyóirat szerkesztőbizottsági tagságára kérték fel.

Tudományszervező tevékenységének fontos elemét jelentette nagy volumenű kutatások irányítása és az eredményeket közreadó művek szerkesztése. 2007-ben adta ki a moszkvai Ekonomiszt Kiadó a Hanti–Manysi autonóm körzet gazdasági és társadalmi átalakulását elemző kötetét, amelyet az Artobolevszkij-műhely írt (Artobolevsky, Glezer 2007). Az orosz kőolajipar egyik vezető térségének (ahol az egy főre jutó GDP az országos átlag ötszöröse) fejlődéséből levont egyik következtetés a diverzifikáció mihamarabbi elindítása és az ehhez szükséges infrastrukturális és humán erőforrások fejlesztése. Az általa vezetett tudományos közösségnek az orosz regionális fejlődés és politika kutatásában elért eredményeit összegző mű Artobolevszkij szerkesztésében 2011-ben jelent meg (Artobolevsky, Glezer 2011). Az orosz tudományos könyvpiacra a könyv nagy sikert aratott.

Szergej Artobolevszkij erős szálakkal kötődött az MTA Regionális Kutatások Központjához. Az 1990-es évek elejétől az intézet által szervezett szinte valamennyi nemzetközi konferencián előadással szerepelt. Több publikációja jelent meg magyar szaklapokban. Az orosz és a magyar akadémiák közötti két évtizedes együttműködés motorja volt. Hálásak vagyunk azért, hogy 2011-ben kötet jelentetett meg Moszkvában a magyar és a közép-európai átmenet regionális kérdéseiről (Artobolevsky, Horvath 2011). Elismeréssel szólt a magyar regionális kutatások eredményeiről, sokat tett azok oroszországi megismertetéséért.

Szergejhez közel három évtizedes barátság fűzött. Élveztem humorát, az orosz kultúrában való jártasságát, európai gondolkodásmódját. Nagyra tartottam a tudományos problémák iránti fogékonyságát, kíváncsiságát a legapróbb részletek megismerése iránt. Becsültem szerénységét és jellemes magatartását. Több közös tervünk is volt. Remélem, hogy ezek egy részét kollégáival és tanítványaival sikerül megvalósítani. Ezzel adózunk emlékének.

Irodalom

- Artobolevsky, S. (1992): *Regionalnoe razvitie v Velikobritanii*. Institut geografii RAN, Moskva
- Artobolevsky, S. (1997): *Regional policy in Europe*. Jessica Kingsley Publishers, London
- Artobolevsky, S., Glezer, O. (pod red.) (2007): *Prostranstvo, ljudi, ekonomika Jugry. Socialno-ekonomicheskaia transformaciia Hanty-Mansinskogo avtonomnogo okruga*. Ekonomist, Moskva
- Artobolevsky, S., Glezer, O. (pod red.) (2011): *Regionalnoe razvitie i regionalnaia politika Rossii v perehodnyi period*. Izdatelstvo MGU im. Baumana, Moskva
- Artobolevsky, S., Horvath Gy. (pod red.) (2011): *Regionalnoe razvitie i regionalnaia politika Vengrii i Centralno-Vostochnoi Evropy v perehodnyi period*. Izdatelstvo MGU im. Baumana, Moskva
- Artobolevsky, A., Treivish, A. (eds.) (2001): *Regionalizaciya v razvitii Rossii: Geograficheskie processy i problemy*. Editorial USSR, Moskva
- Granberg, A. (2000): *Osnovy regionalnoi ekonomiki*. GU Vysshiaia shkola ekonomiki, Moskva
- Granberg, A. (ed.) (2001): *Mezhdunarodnye i vneshneekonomicheskie svyazi subektov Rossiiskoi Federacii*. Nauchnaia kniga, Moskva
- Granberg, A. (ed.) (2004): *Strategiya makroregionov Rossii: metodologicheskie podhody, priority i puti realizacii*. Nauka, Moskva
- Granberg, A., Suslov, V., Suspicyun, S. (2007): *Mnogoregionalnye sistemy: ekonomiko-matematicheskoe issledovanie*. Sibirskoe nauchnoe izdatelstvo, Novosibirsk
- Westlund, E., Granberg, A., Snickars, F. (2000): *Regional development in Russia. Past policies and future prospects*. Edward Elgar, Cheltenham

